

**TIJORAT BANK
BIZNESINI
INNOVATSION
YONDASHUVLAR
ASOSIDA
RIVOJLANTIRISH**

**KURBANOVA DURDONA
BAHODIR QIZI,**

ms.durdona@mail.ru

<https://doi.org/10.47689/STARS.university-pp139-141>

Annotatsiya: Ushbu maqolada bugungi kunda tijorat bank faoliyatiga bevosita va bilvosita ta'sir etuvchi axborot texnologiyalari, innovatsion g'oyalar hamda raqamli marketing, shuningdek, tijorat banklarida yangicha yondashuvni talab qiladigan texnologiyalarning ahamiyati yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: tijorat bank, innovatsiyalar, raqamli texnologiyalar.

Iqtisodiyotning innovatsion tarmoqlarini takomillashtirish O'zbekiston iqtisodiyotidagi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishi bo'lib, innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlashni ta'minlash esa davlatning iqtisodiy siyosati oldiga qo'yilgan strategik vazifalar biridir.

Tijorat bank faoliyatiga innovatsiyalarning joriy etilishi mamlakatning iqtisodiy o'sishiga, uning jahon bozorlarida raqobatbardoshligini oshirishga, iqtisodiyotdagi tarkibiy o'zgarishlarga, shu jumladan, moliyaviy tarmoqlarning rivojlanishiga ta'sir ko'rsatadi.

Mamlakatimizda banklarning innovatsion faoliyatini takomillashtirishga alohida e'tibor berilib, uning taraqqiyotini ta'minlash maqsadida 2020-2025-yillarga mo'ljallangan "O'zbekiston Respublikasining bank tizimini isloh qilish strategiyasi to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmonida bank tizimining barqarorligini safarbar etish, iqtisodiyotni kredit bilan ta'minlashda banklarning ishtirokini kengaytirish bank xizmatlari sohasida vazifalar belgilab berildi.

Bu hujjatga, asosan, quyidagilar bu bosqichning asosiy vazifalari qilib belgilandi:

- bank tizimining samaradorligini oshirish;
- bank tizimining moliyaviy barqarorligini ta'minlash;
- bank sektorida davlat ulushini kamaytirish;
- moliyaviy xizmatlarning ommabopligi va sifatini oshirish;

- xalqaro reytinglarda O'zbekiston bank tizimining mavqeyini oshirish;
- nobank moliya institutlarini rivojlantirish;
- Markaziy bank va prudensial nazoratning roli;
- Moliya vazirligining roli va asosiy vazifalari;
- strategiyaning maqsadli ko'rsatkichlari va uni ro'yobga chiqarish ustidan monitoring.

Bank boshqaruv organi ushbu jarayonlarni amalga oshirish uchun moliyaviy, moddiy, tashkiliy, huquqiy, ma'naviy, psixologik shart-sharoitlarni yaratish, boshqaruv vazifalarining bevosita ijro etilishi bilan bog'liq jarayonlarni o'z ichiga oladi.

Banklarning innovatsion faoliyati turli darajada murakkab jarayonni ifodalaydi, chunki yangi g'oyalar, taklif etilayotgan yangi mahsulotlar bank va mijoz manfaatlariga mos kelishi asosida uzluksiz davom etishi bank muvaffaqiyatini ta'minlashga xizmat qiladi. Shuning uchun banklarning raqobatdoshligi va ular faoliyatining samaradorligi turli vositalar (axborot texnologiyalari, boshqaruv, marketing) asosida yangi xizmatlar taqdim etilib borilishiga bog'liq. Shunday qilib, bank xizmatlari bozoridagi taqdim etilayotgan yangi yoki takomillashgan xizmat turlari banklarning innovatsion mahsulotlari hisoblanadi. Demak, banklarning mahsulotlari innovatsion yangi yoki takomillashgan xizmatlarni taqdim etish va operatsiyalar bajarish orqali namoyon bo'ladi. Bank mahsulotlariga talab darajasi esa bank xizmatlari bo'yicha yangilikning samaradorligi orqali belgilanadi. Bank faoliyatidagi innovatsiyalar mohiyatini bir necha guruhlariga tasniflash maqsadga muvofiq: mahsulot innovatsiyasi, texnologik innovatsiya, marketing innovatsiyasi, boshqaruv innovatsiyasi.

Zamonaviy raqamli texnologiyalar bank sohasida yangi elektron mahsulotlar va xizmatlarni joriy etish bilan bir qatorda ularni taklif qilayotgan tashkilotlarning rivojlanishini ko'rish imkonini beradi.

Iqtisodiy adabiyot va ilmiy tadqiqotlarda moliyaviy innovatsiyalarga turli qarash hamda tushuntirishlar berilgan. Masalan, S. V. Vikulovning fikricha, "Moliyaviy innovatsiyalar bu - ilgari taklif qilingan bank mahsulotini iste'molchilarga yanada takomillashtirilgan yoki potensial xaridorning ilgari qoplanmagan ehtiyojlarini qondirishga qodir yangi mahsulot yaratish"

Yuqoridagi yondashuvlardan kelib chiqib, bank innovatsiyalarining rivojlanishini quyidagi uch yo'nalish bilan uzviy bog'lash mumkin:

- yangi innovatsion texnologiyalarning yaratilishi;
- bank chakana xizmatlari hajmi hamda turlarining ko'payishi;
- mijozlarga xizmat ko'rsatish bozorida yangi segmentlarning shakllanishi.

Bank innovatsion faoliyatining kengayish omillari sifatida quyidagilarni ko'rsatish mumkin: banklar o'rtasida raqobat muhiti, axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi, aholi turmush faoliyatida axborot va aloqa vositalarining ahamiyatining keskin oshishi va boshqalar.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, mohiyatga ko'ra, innovatsiya fan, ishlab chiqarish va kapitalning yangi shaklidagi integratsiyasi orqali namoyon bo'lishidir. Banklar esa yuqori innovatsion potensialga ega iqtisodiy subyekt hisoblanadi, ularning amalga oshirayotgan innovatsion faoliyati nafaqat banklarning o'zini, shuningdek, boshqa sohalar faoliyatining ham rivojlanishiga ta'sir etadi. Muvaffaqiyatli innovatsion siyosat istiqbolli rivojlanishni ta'minlaydi va natijada banklarning raqobatdoshligi innovatsion mexanizmlarni joriy qilish orqali mustahkamlanadi. Bu esa,

o'z navbatida, mamlakatimiz miqyosida innovatsion jarayonlarning yanada rivojlanishiga olib keladi.

Moliyaviy innovatsiyalardan faol foydalanish kredit tashkilotlarining moliya bozorida mavqeini mustahkamlashga olib keladi, bu esa o'z o'rnida har xil turdagi tijorat banklari o'rtasidagi mijozlar uchun raqobatdosh sharoitni oshiradi.

Banklarda moliyaviy innovatsiyalarni ishlab chiqish va joriy etish hozirgi kunda eng dolzarb mavzulardan biri, joriy etilayotgan innovatsiyalar nazariy hamda amaliy jihatdan o'rganib chiqiladi, mahalliy va xorijiy tajriba batafsil tahlil qilinadi, Rossiya iqtisodiyotining moliyaviy va real sektorlari o'rtasidagi samarali hamkorlikni modernizatsiya qilish va tashkil etish uchun olingan bilimlarni amaliyotda qo'llash.

Banklarda moliyaviy innovatsiyalarni ishlab chiqish va joriy etish bugungi kunda eng dolzarb mavzu bo'lib, moliyaviy innovatsiyalarni joriy etishning nazariy va amaliy jihatlarini yanada chuqurroq o'rganishni, mahalliy va xorijiy tajribani batafsil tahlil qilishni, olingan bilimlarni amaliyotda qo'llashni talab qiladi. Bu o'z o'rnida O'zbekiston iqtisodiyotining moliyaviy va real sektorlari o'rtasidagi samarali hamkorlikni modernizatsiya qilish va tashkil etish uchun xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. 2020–2025-yillarga mo'ljallangan O'zbekiston respublikasining bank tizimini isloh qilish strategiyasi to'g'risidagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmoni, 12.05.2020 yildagi PF-5992-son <https://lex.uz/docs/-4811025>.

2. Bank ishi: Darslik / Sh.Z. Abdullayeva; O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi. – T.: «Iqtisod-Moliya», 2017.

3. Яковенко С.Н., Тимченко А.А. Финансовые инновации в деятельности коммерческих банков: теоретико-экономические аспекты. Современные проблемы науки и образования. 2013.

4. Мишина А.А. Финансовые инновации: классификации и виды. Государственный аудит: Право. Экономика. 2017.

5. Дубинин М.В. Банковские технологии: сущность, история развития и перспективы // Финансы и кредит. 2007.